

WAGNERIANA CATALANA Nº 6 ANY 1997

TEMA 5: WAGNERISME

TÍTOL: JOSEP M. DE SAGARRA EVOCA WAGNER

AUTOR: *Josep M. de Sagarra*

Ara ha fet cinquanta anys que Wagner va morir a Venècia, en un d'aquells immensos palaus de marbre del Gran Canal. Si mai heu estat a Venècia, us haureu adonat perfectament que el Gran Canal és el carrer més fastuós i més podrit del món i que aquell carreràs de malson, fet de marbre i aigua, és el lloc a propòsit per servir d'agonia a un d'aquests homes excepcionals i monstruosos que només en surten de tant en tant a la història i fan l'efecte d'uns Prometeus esperitats que vesteixen per força la moda de l'època.

El palau on va morir Wagner em penso que és l'anomenat Palazzo Vendramin; tota una massa quadrada i blanquinosa en la qual es distribueixen en una proporció desesperadament acadèmica els arcs i les columnes. Allí Wagner arrossegà la darrera bronquitis, els darrers mals humors i les darreres boines romàntiques de vellut que li avançaven, en una actitud decorativa, sobre aquell nas de bec d'esparver i li feien companyia als pèls esclarissats del pòmul.

Wagner, després de fer tot el que havia fet, va anar a parar a Venècia, perquè en realitat no podia anar a parar enlloc més.

Potser li haurien pogut posar una taula i un llit en aquella sala dels turments del castell de Nuremberg, però hi hauria estat massa incòmode i hi hauria patit fred. A Bayreuth, tampoc hi hauria estat bé, perquè Bayreuth és una ciutat negra, tristíssima i vulgar, i no cal dir de París, Wagner, a les seves velleses, hauria espantat com un lleó els ocellets del Luxemburg, i el romanticisme i el cafè amb llet dels bulevards li haurien caigut a sobre.

Venècia, en canvi, té aquest ofici únic al món; la seva aigua, les seves molses, el seu artrisme, serveixen per a ofegar lentament el capvespre d'un déu.

Sobre Wagner es comencen a desinflar, potser s'han desinflat ja del tot, les boires del wagnerisme. Avui dia el geni de Wagner es pot apreciar net i pelat sense la confusió dels adoradors i dels wagnerians i dels fanàtics. Quan la febre wagneriana, aquell home era considerat com una mena de Crist, com una mena de Buda o de Mafumet; de la música espassava a la filosofia, de la filosofia a la moral, de la moral a la religió, de la religió a les follies interplanetàries; Wagner ha estat considerat com el darrer dels Prometeus autèntics. És clar que tot això era excessiu, i, de tot això, n'ha quedat un gran artista només, però sense cap dubte el darrer dels grans artistes d'aquest món de misèries. Després de Wagner totes les altres coses que han vingut són esgarips, són veus primes, són humanitats mancades. La sensibilitat i la crítica han realitzat prodigis més aviat de laboratori, que no tenen res a veure amb el cop de puny i amb el do de pit d'un homenàs com Wagner.

Els alemanys tingueren la sort de posseir un contemporani de Wagner excepcional: Frederic Nietzsche. Però Nietzsche, poeta magnífic entre els magnífics, era un pobre malalt que volia definir sota els seus grans bigotis de tuberculós la qualitat dels llavis de les deesses i la musculatura dels déus; les definicions de Nietzsche eren impotents, desesperades, rabioses; en canvi, Wagner ho resolvia tot a cops de timbal i a so de trompeta, i amb les cordes dels violins construïa tot el sistema nerviós dels homes i dels déus. Wagner anava afirmant i creant, d'una manera lenta, assossegada, feixuga però densíssima; no li venia de mesos ni d'anys; les obres les rumiava i les meditava i anava extraient tot un món obscur, complex i grandios de la matèria del seu cervell.

Wagner es barallà amb la lleugeresa i la imbecilitat de tothom i arribà a esclafar-les a força de tempestats de música, a força de soroll atabalador, i dintre del soroll atabalador Wagner deixava anar els oasis més verds, més tendres, més sensibles i més apassionats.

Avui dia, que la gent viu tan de pressa i està tan poc per orgues, i que la banalitat intel·ligent s'ha arribat a ficar per totes les escletxes, sembla que parlar de Wagner sigui com voler retreure una gran carrossa arqueològica. Les joventuts que pugen, o es decanten per la puresa estricta; en el cas de Wagner troben potser massa quantitat de fisiologia en tensió, massa hores de música i de greix musical. Wagner demana un esforç d'orelles i de nervis massa llarg per a les persones que mengen a peu dret i rebenten una fortuna en cinc minuts. Però les persones que encara ens agrada anar una mica a peu i fer un parell d'hores de sobretaula entre el fum i la copa i la conversa, estem ben convençudes que de tant en tant res no ens satisfà d'una manera tan completa com fer un bon "plongeon" dintre d'aquest mar espès d'harmonies que es diu "Tristany", o es diu "Els mestres cantaires", o es diu "La Walkiria", o es diu "Parsifal".

Els bons moments de Wagner, que són infinits, a mesura que el fantasma Wagner ha anat passant de moda, s'han tornat cada dia més sòlids, més olorosos, més complexos i més actuals, per la senzilla raó que Wagner fou un Prometeu veritable i el fos que va anar a robar era un foc autèntic que encara crema, i no fou un fals Prometeu, d'aquests que s'erigeixen cada dia i que es desinflen amb mitja hora de vociferar.

"L'Aperitiu"

3 de febrer de 1933